

Тронько П.Т.

Внесок українського народу в Перемогу у Великій Вітчизняній війні

60 років назад, 28 жовтня 1944 р. у ході Карпатсько-Ужгородської операції завершилося визволення всієї етнічної української території від німецько-фашистських загарбників. В травні 1945 року Велика Вітчизняна війна, яка тривала 1417 днів, закінчилася всесвітньо-історичною Перемогою радянського народу над гітлерівською Німеччиною.

Друга світова війна, в якій взяла участь 61 країна, понад 80 відсотків населення земної кулі, належить до числа тих подій, що визначили розвиток світової історії в другій половині ХХ ст. Перемога над агресором у війні, вирішальну роль в якій відіграв радянський народ, стала одним з найважливіших історичних звершень, пам'ять про які передається з покоління в покоління. Наша Перемога, яку ми здобували, як могли, — це ні з чим не зрівняна реальна подія, якої не знав світ, це титанічний подвиг воїнів старшого і молодшого поколінь, це рани і смерть братів і сестер, котрі не шкодували життя в ім'я тих, хто живе і трудиться нині. Ми свято бережемо образ Перемоги — від Брестської фортеці і Сталінградської битви до штурму рейхстагу, від перших загиблих на кордоні бійців до постаті воїна-визволителя з дитиною на руках, що гордо височить у Трептов-парку м. Берліна.

Чим далі віддаляють нас роки від вікопомного дня Перемоги 9 травня 1945 року, тим величнішим постає перед нами подвиг нашого народу у Великій Вітчизняній війні, що врятував людство від фашистського поневолення.

Відзначаючи нині ювілейні дати, пов'язані з боротьбою народів СРСР проти фашизму, який виніс на своїх плечах основний тягар воєнного лихоліття і зробив вирішальний внесок у розгром німецько-фашистських загарбників, громадськість України не тільки віддає належне поколінню воєнної епохи, його беззавітній відданості Батьківщині, ратному і трудовому подвигу, а й нагадує про великий вклад українського народу у Перемогу, про відвернення смертельної загрози не тільки для нашої Вітчизни, а й світової цивілізації.

Сьогодні багато говориться про переосмислення нашої історії, про її нове бачення, нові підходи. Але нове бачення полягає не в тому, щоб паплюжити героїв і події Великої Вітчизняної війни, охаювати нашу пам'ять про подвиг народу, як це подається в деяких публікаціях, а в тому, щоб глибоко показати складні соціально-політичні процеси того часу, щоб донести до сьогоднішнього і майбутніх поколінь **правду про війну**, про мужність і героїзм народу, який вистояв і переміг у битві з фашизмом. Очорнення минулого, як і замовчування фактів, які сьогодні є “невигідними” з погляду політичної кон'юнктури — це злочин перед історією. Молоді люди, які вступають у життя, які не пережили страшного воєнного лихоліття і не знали, що таке війна — мають знати минуле в усій його складності та неоднозначності.

Осуд всього того, що робилося за радянських часів — невдячна справа. Зрозуміло, що мільйони людей жили у вкрай політизованому і заідеологізованому суспільстві і діяли відповідно до своїх переконань. Переосмислюючи епоху Другої світової війни, слід зазначити, що український народ сприйняв німецьку агресію як страшну загрозу для себе. Мільйони українців захищали від іноземного поневолення передусім власне життя, свої родини, свою рідну оселю, свою Батьківщину. В історії не буває “незручних” тем, історію потрібно бачити такою, якою вона була, а не переписувати її, що, на превеликий жаль, роблять нині деякі історики і, навіть, політики.

Україна, як відомо, взяла участь у Другій світовій війні з вересня 1939 року, коли частини Червоної армії перейшли радянсько-польський кордон і вступили до Західної України і Західної Білорусії. Не вдаючись до детального розгляду оцінок походу Червоної армії у Західну Україну в 1939 році, не дивлячись на всі колізії, можна стверджувати, що об'єктивно він мав визвольний характер. Ці події створили сприятливі умови для об'єднання народу Західної та Наддніпрянської України. Процес возз'єднання західноукраїнських земель в єдиній українській державі, носив закономірний історичний характер і фактично являв собою прагнення українського народу до возз'єднання. Рішення Народних Зборів Західної України, депутатом яких був і я, про возз'єднання Західних областей України в єдиній Українській державі стали справжньою історичною подією. Проте слід пам'ятати, що в Західній Україні радянська влада діяла тими ж методами, що і на іншій території СРСР.

Але хочу підкреслити, що не можна погодитись з тими, хто вважає вересень 1939 р. кривавим. Це був золотий вересень, і ця подія повинна відзначатися як державне свято. Возз'єднанням українських земель був зроблений важливий крок на шляху до консолідації нації, це акт історичної справедливості, про який повинні знати і сучасне і майбутнє покоління¹.

Україна була головним об'єктом німецького “Дранг нах Остен” 1941 року. З перших днів віроломного нападу німецько-фашистських загарбників на нашу Вітчизну 22 червня 1941 року запеклі бої точилися на українській землі, Україна була центральною ділянкою європейського театру воєнних дій. Важкий шлях до Перемоги був позначений героїчними і трагічними сторінками. Наш класик О.П. Довженко занотував у своєму щоденнику в 1941 р., що навколо України точиться добра половина усієї світової війни².

Українською землею двічі прокотився руйнівний воєнний вал, не обминаючи жодного населеного пункту. Оборонні та

наступальні бої, які точилися на території України, були важливою складовою частиною небаченої битви на просторах від Баренцового до Чорного моря.

Найбільші випробування лягли на плечі бійців і офіцерів діючої армії, які день за днем стримували фашистську навалу. За весь військовий час червоноармійську форму на Україні одягнуло понад 7 млн. громадян України, що становило 23 відсотки особового складу Збройних Сил СРСР³. Для когось перший бій був і останнім, а дехто, отримавши кілька поранень, щоразу повертався у стрій, пройшов війну від початку і до кінця. Виявом справжнього патріотизму став добровільний запис до лав народного ополчення, винищувальних загонів, які разом з регулярними частинами прийняли на себе удар агресора у перші місяці війни.

Стікаючи кров'ю, завдаючи ударів по ворогові, армія трималася до останнього. На кістках солдатів — героїв і мучеників 1941–1942 рр. — створювалися передумови Перемоги. На території України відбувалася майже половина стратегічних операцій, проведених за роки Великої Вітчизняної війни. Це була справді Велика Вітчизняна війна, коли землю Росії, України, Білорусії сини і дочки різних народів вважали своєю рідною і боронили її до останньої краплі крові.

І даремно дехто прагне нині подати справу так, ніби минула війна не була для українського народу ні Великою, ні Вітчизняною, а сутичкою між двома тоталітарними режимами. Україні ж, мовляв, у ній відводилась лише роль об'єкта і жертви. Говорити так — означає грішити проти правди історії, не поважати ні свою державу, ні свій народ.

Зрозуміло, що кожне нове покоління дивиться на минуле очима свого часу. Але це має бути не байдужий, відсторонений погляд і тим більше не дистанціювання від тих, хто боронив Вітчизну і творив Перемогу. **Треба, нарешті, покласти край спекуляціям на найсвятішому, перекрученням і плутанині.** Людям, які не знали війни, з усього цього часом уже важко й збагнути, хто на кого напав і хто, за що боровся.

Усім нам, а молоді, перш за все, особливо потрібна правда про війну. Правда, і тільки вона. Переписування історії з кон'юнктурною зміною знаків — прямий шлях до безпам'ятства. Не можна допустити, щоб боротьба радянського народу з фашизмом стала для наступних поколінь нашого народу такою ж невідомою війною, якою вона була, а нерідко залишається для Заходу й донині. Нам потрібно завжди пам'ятати, що Перемога була для всіх одна, що вона завойована кров'ю і потом всіх народів колишньої нашої спільної Батьківщини — Радянського Союзу, що свобода України виборювалась у битвах під Москвою, Сталінградом, Ленінградом, при обороні інших міст-героїв, на Курській дузі, в битвах за Дніпро, на всіх фронтах Великої Вітчизняної війни, кувалась нелюдськими зусиллями працівників тилу. Любов до рідної землі, звільнення її від ворожого поневолення — надихали на фронті і в тилу сотні тисяч героїв на подвиг у боротьбі з ненависними фашистськими загарбниками.

Осягаючи з висоти десятиліть фактори Перемоги, ми повинні віддати належне величезним організаційним заходам держави, що стала жертвою нападу гітлерівської Німеччини, і у стислі терміни зуміла перебудувати народне господарство на воєнний лад, створити могутній військово-промисловий потенціал на сході. Вглиб країни було вивезено майже 3,5 млн. громадян республіки, 550 промислових підприємств, 70 вузів, понад 40 театрів, десятки музеїв. Унікальний за масштабами маневр продуктивними силами здійснено максимально оперативно й незрівнянно організованіше, ніж будь-який інший оборонний захід першого воєнного півріччя. Перебазовані на схід працівники підприємств, наукових і культурних закладів України, працюючи в складних умовах війни зробили величезний внесок у Перемогу над ворогом.

Відомо, що в силу цілого ряду обставин Україна в 1941–1943 рр. була майже два роки окупована гітлерівськими загарбниками. З усіх країн, окупованих Німеччиною під час Другої світової війни, чи не найбільше постраждала Україна,

яка стала беззахисною жертвою зажерливих німецьких експансіоністів, об'єктом небаченого ще в її історії кривавого терору, грабінницького розбою, нещадної експлуатації населення.

За масштабами великих битв ми іноді забуваємо про мільйони наших співвітчизників, які залишилися на зайнятій ворогом території й випили до дна гірку чашу окупаційного режиму. Примусове вивезення на роботи до рейху 2,4 млн. осіб, переважно молоді, жорстока експлуатація цивільного населення, геноцид, економічне пограбування, повне ігнорування національних почуттів і традицій нашого народу.

Під час окупації населення України скоротилося майже на 14 млн. чоловік. Окупанти зруйнували 714 міст, 28 тис. сіл, 419 тис. виробничих об'єктів, до Німеччини вивезли понад 330 тис. найцінніших творів мистецтва, історичних реліквій, колекцій⁴. І сьогодні є актуальним питання про реституцію культурних цінностей українського народу, які знаходяться в інших країнах.

Тимчасова окупація території України фашистськими нелюдами сповнена незабутнім у віках героїзмом українців, які відстоювали свою Батьківщину, подвигами всіх поколінь нашого народу — від юнаків і дівчат піонерського віку до сивочолих дідів і бабусь, що зробили свій внесок у священну боротьбу проти чужоземних поневолювачів.

Незважаючи на вкрай жорстокі репресивні заходи окупантів, мешканці України розгорнули масштабний рух Опору. Частина населення України боролася з окупантами в партизанських загонах, підпільних партійних і комсомольських організаціях, диверсійних групах. Це була справді всенародна боротьба проти окупантів. За 1941–1945 рр. у партизанських загонах і з'єднаннях налічувалося близько одного мільйона чоловік, з яких 30 відсотків загинули. Німецьке командування вимушене було тримати у тилу для боротьби з радянськими партизанами спеціальні частини, але здолати “регулярний другий фронт” воно так і не змогло.

В пам'яті народній назавжди закарбувалися подвиги партизанів із з'єднань С. Ковпака, О. Федорова, О. Сабурова, М. Малікова, багатьох підпільних партійних і комсомольських організацій. Підпільно-комсомольська організація “Молода гвардія” діяла в Краснодарі, “Партизанська іскра” на Миколаївщині, “За Радянську Україну”, створена з ініціативи 16-річної Майї Самсики, в Запорізькій області, Донецька організація під керівництвом Сави Матекіна, підпільна комсомольська організація під керівництвом Якова Батюка у Ніжині, Малинська організація під керівництвом Ніни Сосніної, Потіївська організація, очолювана Іваном Бугайченком, Полтавська — під керівництвом Лялі Убийвовк, Харківська — під керівництвом Олександра Зубарева та тисячі народних месників, які мужньо боролися з ворогом, саботували економічні, політичні та воєнні заходи окупантів. Світ не бачив таких масштабів руху Опору на окупованих ворогом територіях. Факти підтверджують несхитну антифашистську позицію молодих патріотів.

“Партизани, — писав Олександр Довженко, — наша слава, наша гордість. Партизани — це ті сини України, перед якими зніматимуть шапки цілі століття, якими будуть пишатися цілі покоління і будуть складати про них билини і пісні. Це безсмертний символ вічності нашого дорогого і чесного народу”. На жаль, сучасна молодь навіть не знає ці прізвища, або знає в спотвореному вигляді.

Навіть про легендарну підпільну комсомольську організацію “Молода гвардія” не припиняються спроби фальсифікувати її історію. Одна з останніх спроб — публікація в газеті “Літературна Україна” (2004, 5 лютого) статті Володимира Покотила “Фадеев і правда. Із записок українського націоналіста”. У чому ж В. Покотило вбачає правду? А правда, за його версією, в тому, що Краснодарське молодіжне підпілля створила одна з бандерівських похідних груп на чолі з оунівцем Євгеном Стахівом. “Стахів, — пише В. Покотило, — напористий розумний ватаг з цієї групи — осів серед

краснодонців, відшукав норовистих сміливців і створив з них повстанський осередок з гаслом: “Україна без Сталіна і Гітлера”.

Із спростуванням у тій же газеті “Літературна Україна” (2004, 18 березня) виступила літературознавець, професор Київського національного університету ім. Тараса Шевченка Наталя Костенко, дочка колишнього першого секретаря ЦК ЛКСМУ Василя Костенка, який очолював комсомол України з 1943 по 1947 рр. і був безпосередньо причетний до увічнення пам’яті героїв-молодогвардійців. Газета, вмістивши згодом ще кілька відгуків на підтримку “бандерівської” версії, зайняла досить лукаву позицію, що, мовляв, “єдину правду можна було б виловити тільки з німецьких та московських архівів”. Хоч відомо, що німці, тікаючи з Краснодону, спалили всі архіви. Мабуть, тому колишні самозванці і дозволяють собі так вільно перекручувати історичні факти.

Однак, намагання вчорашніх і сьогоднішніх націонал-радикалів привласнити собі героїчні діяння молодогвардійців — не що інше, як політичне мародерство, обкрадання мертвих, розраховане на те, що свідків уже не залишилось. Та вони помилились. Є народна пам’ять про героїв, є і свідки. Питання про створення і діяльність підпільної комсомольської організації “Молода гвардія” було глибоко вивчене, і подвиг її членів у боротьбі з окупантами був належно оцінений керівниками нашої держави ще у вересні 1943 року. Здається, все ясно. В зв’язку з цим не можуть не викликати подив публікації у шанованій нами газеті “Літературна Україна”.

Україна зберігала стратегічне місце протягом усієї війни. На території республіки відбулися найбільші успішні наступальні операції. Особливе місце за складністю і унікальністю в історії Другої і Великої Вітчизняної війни посідає форсування Дніпра та подолання гірських масивів Карпат. Червона армія нарощувала силу ударів по ворогу, ніякі перешкоди і труднощі не могли спинити її переможну ходу.

У 1943–1944 р. на українській території зосереджувалася майже половина діючої Червоної армії. В Українській кампанії брали участь шість фронтів, Чорноморський флот, три флотилії. Мільйони солдатів та офіцерів билися за Україну в 30-ти загальновійськових, 6-ти танкових, 7-ми повітряних арміях, 8-ми кавалерійських корпусах. Із 10 гвардійських армій 8 діяли на українських фронтах⁵.

У нескінченних битвах радянські воїни набували бойового досвіду. В горнилі війни кувалася військова майстерність наших полководців. Серед них було чимало синів українського народу — командувачі фронтів та армій А. Гречко, А. Єременко, К. Москаленко, П. Жмаченко, Р. Малиновський, І. Черняхівський.

Вогненним смерчем пронеслася війна по нашій землі. У руїнах лежали десятки тисяч міст і сіл, 262 населених пункти були знищені разом з населенням. Ще тривала війна, а вже було намічено програму відбудови народного господарства. Нині не прийнято говорити про патріотичне піднесення, соціалістичне змагання, новаторські почини і рухи — усе це, мовляв, робилося за вказівкою партії. Але жодна сила не могла примусити працювати людей так, як вони це робили з власної волі протягом усієї війни. У славний літопис трудових справ золотими буквами вписана відбудова столиці України і її центральної магістралі — Хрещатика, зруйнованих заводів, затоплених водою шахт. Відновлений Хрещатик — це пам'ятник трудовій звитязі тисячам молодих патріотів — молоді, і, передусім, українським жінкам.

Період війни ознаменувався не тільки титанічними військовими зусиллями, трудовими зверненнями, а й важливими суспільними процесами. З Другої світової війни Україна вийшла у новій якості — вона стала соборною, об'єднавши в одній державі власні історичні землі, стала суб'єктом міжнародного права. Наприкінці війни Україна стала настільки помітним чинником Антигітлерівської коаліції, що завдяки цьому здобула право бути країною-

фундатором Організації Об'єднаних Націй, активним членом десятків міжнародних організацій.

В літературі останнього десятиріччя багато уваги зосереджується на викритті так званих білих плям історії і менше йдеться про героїзм і мужність народу, який став на захист своєї рідної землі. Важливо відновити у суспільстві почуття справжнього патріотизму як найважливішу духовну і соціальну цінність. Перемога над ворогом у роки Великої Вітчизняної війни — не впала з неба. Вона була завойована великою кров'ю і потом радянського народу.

Перемога у минулій війні — це героїзм і самопожертва нашого народу, його героїчних Збройних Сил, які винесли основний тягар війни і відіграли вирішальну роль у боротьбі з фашизмом. Ми повинні завжди пам'ятати, що джерелом нашої сили була загальнодержавна соціалістична економіка, єдність всього суспільства, непохитна дружба народів Союзу РСР. У той тяжкий час наш народ, об'єднаний у Радянський Союз, був справді однією великою сім'єю.

Український народ високо цінує і пам'ятає внесок всіх народів у битву за визволення України. Перемога над ворогом — це свято дружби народів-братів, які за законами і почуттями сім'ї єдиної, як свій рідний дім, захищали й визволяли міста і села України.

У роки суворих випробувань на чолі народу стояла партія комуністів, яка організувала і надихнула трудящих на розгром загарбників. Переважна більшість комуністів були на передовому рубежі боротьби з фашизмом, працювали на самих складних, відповідальних ділянках. Проте, за останні роки не було опубліковано жодного дослідження про роль Комуністичної партії в досягненні Перемоги в роки Великої Вітчизняної війни. Якщо ж були оприлюднені деякі статті про роль Компартії, її внесок у досягнення Перемоги, то вони подавалися часто у спотвореному вигляді. А правда була такою, що єдиним привілеєм для комуністів або вступаючих у партію на фронті — це підніматися в атаку на ворога. Сотні

тисяч членів Комуністичної партії загинуло на фронтах, захищаючи свою землю, у партизанських загонах, підпільних організаціях. Така правда. І про це мусять знати сучасні і прийдешні покоління.

Перемога у війні — це Перемога трудівників нашого тилу. В найтяжчих умовах, часто одержуючи з фронтів похоронки про загибель рідних і близьких, самовіддано працювали робітники, колгоспники, інтелігенція, які повною мірою розділили не тільки всі незгоди воєнного лихоліття, але й долю переможців. Єдність фронту і тилу стала не просто ідеологічним гаслом, а органічною сутністю воюючої країни, виразником прагнення народу якомога швидше спільними зусиллями завершити війну.

Понад 10 млн. людських життів приніс український народ на вівтар визволення і незалежності. Поряд зі старшим поколінням на захист рідної землі стала молодь, яка виявила безприкладну хоробрість і самопожертву. Молодість нашого покоління була обпалена страшною війною, густо полита кров'ю, слізьми і потом мільйонів юнаків і дівчат — моїх співвітчизників. З одного мільйону комсомольців України, що пішли на фронт, — більше половини не повернулося з війни, загинули смертю хоробрих, захищаючи рідну землю. За участь у Великій Вітчизняній війні близько 2,5 млн. українців нагороджено орденами і медалями, за виняткову мужність понад 2 тис. молодих патріотів удостоєні звання Героя Радянського Союзу. Тричі Героєм Радянського Союзу став І. Кожедуб, двічі Героями — 32 патріоти, у тому числі О. Молодчий, Д. Глінка, П. Таран, М. Бондаренко, О. Мазуренко, А. Недбайло, В. Михлик та ін.⁶ За видатні бойові подвиги в період війни Ленінська Комуністична Спілка Молоді України була нагороджена Указом Президії Верховної Ради Союзу РСР від 24 червня 1944 р. орденом Бойового Червоного Прапора.

Говорячи про внесок українського народу в Перемогу над ворогом в роки Великої Вітчизняної війни, ми повинні

серйозно проаналізувати і з позиції правди об'єктивно оцінити історію створення і діяльності Української повстанської армії, збройних формувань ОУН. Гостра полеміка в суспільстві довкола ОУН–УПА висуває в якості вимоги дня — аргументоване, підтвержене документами висвітлення цієї проблеми. Зважений і неупереджений підхід дозволить перевести цю проблему із політичної в наукову площину, а об'єктивне висвітлення буде сприяти примиренню і взаєморозумінню, встановленню нормальних стосунків у суспільстві, зміцненню зв'язків між минулим, сучасністю і майбутнім, дозволить реабілітувати учасників збройних формувань, які дійсно, зі зброєю в руках, воювали проти гітлерівських загарбників і гинули в цій боротьбі як герої, і піддати осуду тих, хто зі зброєю в руках боровся проти Червоної армії, як це було в битві під Бродами влітку 1944 року дивізії СС “Галичина” з наступаючою Червоною армією.

В радянській історіографії міцно вкоренилася дещо суб'єктивістська тенденція стосовно проблем, пов'язаних з відкриттям другого фронту, наданням союзникам матеріальної допомоги СРСР. Не підлягає запереченням, що СРСР відіграв вирішальну роль у розгромі ворога. Але ми повинні віддавати належне і іншим членам Антигітлерівської коаліції. Зрозуміло, що без могутнього “першого фронту на сході” відкриття “другого фронту на заході” було б неможливим. Другий фронт до кінця війни так і залишився другим фронтом. Загальні втрати ворога на радянсько-німецькому фронті в 4 рази, а за кількістю вбитих і поранених — у 6 разів перевищували ті, яких він зазнав на західноєвропейському і середземноморському театрах воєнних дій.

Довгий час залишалися у забутті або часто з кон'юнктурних питань випадала з поля зору дослідників бойова співдружність військових формувань різних країн, які об'єдналися у боротьбі проти фашизму. Останнім часом оприлюднені документи про операції Військово-Повітряних Сил СРСР та США, пов'язані з бомбардуванням військово-

промислових об'єктів Німеччини та її сателітів. “Човникові” операції під кодовою назвою “Френтік”, що діяли з аеродромів, розташованих у Полтавській області в 1944–1945 роках — не лише добра воля вищого керівництва СРСР, США та Великобританії, а й подвиг повітряних асів, висока майстерність технічного персоналу, самовіддана праця цивільного населення України⁷. Це символи дружби американського і українського народів, скріплені кров'ю в боях проти спільного ворога.

Перемога в роки Великої Вітчизняної війни стала одним з вирішальних етапів на шляху створення суверенної Української держави. Травень 1945 р. і серпень 1991 р. — День проголошення незалежності України — ці дві вікопомні події назавжди закарбувалися на скрижальях історії. Наше і прийдешні покоління повинні знати, що в жорстоких боях з ворогом за Україну боролись мільйони синів і дочок всіх народів колишнього Радянського Союзу, Для багатьох із них — воїнів, партизан, підпільників — українська земля стала останнім пристанищем, що без цілковитого визволення від окупантів України у жовтні 1944 р., без історичної Перемоги у травні 1945 р. не постала б у наш час вільна, суверенна, незалежна Українська держава. Так, Перемога була одна на всіх, хто вступив у двобій з нацистською навалою.

Священним покликанням повоєнних поколінь є збереження історичної пам'яті в нашому суспільстві, створення **глибоко правдивого** наукового і художнього літописів безсмертного подвигу народів. На часі є створення повноцінного, на основі широкого кола архівних джерел наукового дослідження “Україна в роки Другої світової війни”. Обов'язок дослідників — чесно і правдиво відтворити події та факти, показати все переплетіння трагедії і подвигу, смерті і безсмертя, а оцінки нащадки зроблять самі з висоти свого історичного досвіду.

Для створення повноцінного літопису Великої Вітчизняної війни важливим є збір спогадів учасників війни, до якого

необхідно залучити школярів і студентів. Патріотичному вихованню молоді необхідно надати державний статус, для чого необхідно опрацювати Національну програму патріотичного виховання молоді з урахуванням історичного досвіду, в тому числі і радянської доби, яка забезпечила нашу Перемогу. Вважаю за необхідне здійснювати перегляд навчальних програм і посібників з історії України періоду Великої Вітчизняної війни, участі українського народу в боротьбі проти німецько-фашистських окупантів.

Зустрічі молоді з ветеранами, відновлення тих, що були знищені і створення нових музеїв бойової і трудової слави, цикл передач по радіо і на телебаченні, пошук загиблих у боях за Батьківщину — це наш реальний внесок у виконання Закону України “Про увічнення Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.”. “Ніхто не забутий, ніщо не забуте” — такий всенародний заклик-клятва, що зазвучав одразу після закінчення війни, ось уже більш як піввіку живе і втілюється в художніх творах, в пам’ятниках і меморіалах, обелісках і пам’ятних знаках. Вийшло в світ багатотомне видання “Книги Пам’яті”. Понад 28 тисяч братських і поодиноких могил, біля 50 тисяч пам’ятників, споруджених вдячними нащадками — вічне свідцтво того, якою ціною була здобута Перемога. До того часу, коли не похований останній захисник Вітчизни, не відзначені всі пам’ятні місця ратних і трудових звершень народу — ми не можемо сказати, що все зробили для увічнення пам’яті полеглих, подвигу народу в роки Великої Вітчизняної війни.

Населення України, як правило, з великою любов’ю і шанобою зберігає монументи, пам’ятні місця і поховання загиблих у роки Великої Вітчизняної війни. І дуже прикро стає від повідомлень з деяких регіонів про акти наруги, вандалізму над пам’яттю воїнів, партизанів, підпільників, які загинули, захищаючи рідну землю, фальсифікація історії Великої Вітчизняної війни. Наш святий обов’язок вести нещадну боротьбу проти всіляких спроб фальсифікувати

історію Великої Вітчизняної війни деякими істориками і публіцистами, проти тих, хто допускає наругу і знищує пам'ятники народного подвигу. Важливо зберегти пам'ять про всі події в історії України, вшанувати всіх полеглих на українській землі за її свободу.

Минають роки, але назавжди на скрижалях історії залишаться імена тих, хто в грізний час встав на захист рідної землі, хто в нелегкому двобою ціною власного життя відстояв споконвічне право людини на свободу і життя. У нинішній і прийдешній час молоде покоління народу України покликане з патріотичним ентузіазмом вивчати і перейматися безсмертним подвигом своїх попередників, які відстояли свободу і незалежність нашої Батьківщини. Нинішні і майбутні покоління перед ними навечно у боргу.

Плинуть роки, і чимраз менше залишається серед нас ветеранів Великої Вітчизняної війни. Посивілі і знесилені ранами минулих боїв, недостатньо забезпечені в нинішніх кризових умовах економіки, вони не занепадають духом, прагнуть передати сучасній молоді дух оптимізму, життєстійкий характер, знання й досвід, любов до нашої матері — України. Вічна Вам слава і низький Вам уклін, учасники і творці Перемоги — ветерани бойових і трудових звершень! Президент України і Кабінет Міністрів України ухвалили низку рішень, спрямованих на гідне відзначення 60-річчя визволення України від фашистських загарбників та 60-ї річниці Дня Перемоги. Справа честі кожного керівника області, району, населеного пункту, всіх політичних партій та громадських об'єднань науковців, зробити все від них залежне, щоб гідно пронести "Естафету пам'яті" про Велику Вітчизняну війну, яка крокує всіма регіонами України.

Подвиг і приклад ветеранів повинні пронизувати все наше життя, бути критерієм всіх наших рішень, вчинків і дій, основою патріотичного виховання підростаючого покоління. Наш святий обов'язок — вчених і краєзнавців, істориків — перед світлою пам'яттю загиблих за волю рідної Вітчизни,

полягає в тому, щоб зберегти через правдиві дослідження про безсмертний подвиг нашого народу, Перемогу в роки Великої Вітчизняної війни і передати пам'ять про нього сучасним і прийдешнім поколінням.

Хочу закінчити свою доповідь настановчим висловлюванням Президента України Леоніда Даниловича Кучми: “Про кожна краплю крові, кожна сльозу, пролиті нашим народом, мають знати нинішні і майбутні покоління. Світла пам'ять про тих, хто поліг на фронтах, загинув від фашистських тортур, повинна стати духовною підмогою для нас на шляху утвердження держави, суспільної консолідації, примирити живих і мертвих незалежно від національності, політичних і релігійних поглядів та переконань. Адже у нас один спільний дім — “Україна”⁸.

Примітки:

¹ Тронько П. Золотий сентябрь // Держава. – 2004. – 30 апреля – 6 мая.

² Довженко О. Україна в огні. – К., 1990. – С. 253.

³ Муковський І.Т., Лисенко О.Є. Звитяга і жертвність. Українці на фронтах Другої світової війни. – К., 1997. – С. 561.

⁴ Безсмертя. Книга пам'яті України. 1941–1945. – К., 2000. – С. 188–189.

⁵ Коваль М.В. Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.). – Т. 12. – К., 1999. – С. 113–115.

⁶ Тронько П. Згадаймо всіх поіменно. З історії боротьби комсомольців і молоді України проти німецько-фашистських загарбників у роки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. – К., 2001. – С. 216.

⁷ Операція “Френтік”. З історії співдружності Військово-Повітряних Сил СРСР і США, цивільного населення України в роки Другої світової війни. Збірник документів і матеріалів. – К., 1998.

⁸ Кучма Л.Д. Уклін Вам, хто боронив Вітчизну і творив Перемогу // Урядовий кур'єр. – 1999. – 12 травня.